

Arxius i acció cultural: molt de camí per recórrer

ra fa una mica més de deu anys, en molts arxius de les comarques gironines es començava a treballar per assolir la normalització. S'adequaven instal·lacions, es dotaven de personal especialitzat, s'elaboraven inventaris..., es passava a controlar i preservar una documentació que fins al moment havia restat amuntegada sense cap ordre en velles dependències de l'Administració. Gairebé de manera simultània, la majoria d'arxius municipals iniciaven programacions en l'àmbit del que anomenem activitats de difusió cultural.

Es pot deslligar un procés de l'altre? Quin pes han tingut les activitats de difusió programades des d'un arxiu en el procés de normalització d'aquest mateix arxiu? Hauria estat possible normalitzar-ne la situació sense sortir del seu clos tradicionalment tancat i erudit? Perquè cal tenir present que quan parlem d'activitats de difusió programades des d'un arxiu estem parlant d'aquelles iniciatives que s'han adreçat al gran públic. És a dir, a la gran majoria de la població que no es pot considerar usuària tradicional de l'arxiu: un públic heterogeni, en edat, en formació i fins i tot en interessos, el tret comú del qual és que no hauria entrat a l'arxiu si només li haguéssim ofert la possibilitat d'investigar, però que en canvi sí que ha demostrat estar interessat en algun producte basat en la documentació d'arxiu i ha respost de manera immediata si la proposta ha estat prou atractiva.

Els interessos del públic

Sense estudis de públic prou fiables els arxiviers hem programat per intuïció, suplint amb el coneixement de la realitat local una anàlisi més

Marta Albà i Joan Boadas

científica. Els encerts i els desencerts han redreçat programacions, buscant sempre una millor comunicació amb els ciutadans.

Unes de les actuacions més ben acollides pel públic i per tant més profusament realitzades pels arxius han estat les basades en la imatge: les exposicions i les edicions de carpetes de fotografies són alguns dels molts recursos utilitzats on el poder evocador de la fotografia esdevé un atractiu clar.

L'altre gran centre d'interès, explotat a bastament aquests anys, ha estat la història local. Tractar certs aspectes del passat comú ha resultat una manera eficaç de connectar amb un determinat sector del públic, l'interès del qual s'ha pogut fer créixer amb relativa facilitat. L'èxit de públic en les exposicions històriques i fins i tot la bona acollida de les publicacions de difusió de la història local, un tipus de producte rigorós adreçat a un públic no erudit, així ho confirmen.

En ambdós casos no s'ha actuat responnent a cap demanda prèvia, sinó que més aviat s'ha volgut crear-la. En canvi, a partir de la implantació de la LOGSE, que promou la programació de continguts alternatius i molt propers a la realitat dels alumnes, les escoles de primària i secundària ens han fet arribat el que potser és la primera sol·licitud clara de suport especialitzat en el coneixement de l'entorn, a la qual també ha calgut donar resposta.

Davant d'un públic divers s'han hagut de programar activitats amb possibilitats de connectar amb cada un dels sectors. De la varietat de l'oferta en tenim una bona mostra en les activitats realitzades fins ara pels diferents arxius: exposicions històriques o documentals, edicions de monografies, carpetes de fotos, cursos per a investigadors, rutes guiades, butlletins d'arxiu,

ELS ARXIVS

Exposició «Antoni Crosa Mauri, reporter de Palamós». Muntatge del servei d'Arxiu Municipal de Palamós. Punt final del procés de documentació i catalogació dels fons Crosa (1997).

jornades de portes obertes, presentacions de publicacions, conferències, jornades i col·loquis, material pedagògic per a les escoles, etc.

Els objectius

Per què ens ha interessat tant connectar amb aquest públic? Per què hem esmerçat esforç i temps en unes activitats que en principi no són prioritàries en la nostra feina? Per què hem volgut fer conèixer l'arxiu i els fons que conserva a qui en principi no ens ho ha demanat?

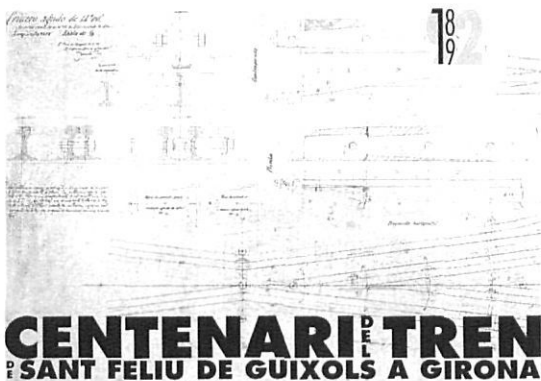
La realitat dels arxius ha estat un tema profundament desconegut per la majoria dels ciutadans, tant pel que fa als usos de la documentació com als serveis que, des de l'arxiu, se'ls poden oferir. No és estrany, doncs, que l'arxiver es plantejés des del primer moment qui utilitzaria una documentació, per més ben classificada i inventariada que fos, si la gran majoria dels usuaris potencials en desconeixien l'existència. Així, s'han programat activitats de difusió per aconseguir un

augment del nombre d'usuaris, una major presència als mitjans de comunicació, un increment dels recursos econòmics i de personal, una consolidació de la presència de l'arxiu com a equipament cultural del municipi, la preservació del patrimoni documental del municipi a través de l'augment de les donacions de particulars... i tot això amb l'objectiu bàsic de consolidar i generalitzar, més enllà dels grans centres arxivístics, un servei i una professió especialista en el patrimoni documental que ha de dotar-se de les eines necessàries per a la seva correcta gestió i preservació.

Característiques i constants

De l'anàlisi, forçosament general, de les accions realitzades, se'n desprenen tres constants: rigor, migradesa de recursos i entusiasme.

Ens sembla inqüestionable que les propostes elaborades, sobretot en la darrera dècada, pel col·lectiu professional han estat absolutament rigoroses. Malgrat que en ocasions s'ha hagut de

Portada i interior del catàleg de l'exposició commemorativa del centenari del tren de Sant Feliu de Guixols a Girona (1992). Fins al moment és l'única experiència que ha reunit set arxivers de diferents municipis treballant en un projecte comú.

ELS TREBALLADORS

El Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona es va constituir el 1912 amb el nom de Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona. El seu objectiu principal era defensar els drets dels treballadors i millorar les condicions de treball.

El 1912 es va constituir el Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona. El seu objectiu principal era defensar els drets dels treballadors i millorar les condicions de treball.

El 1912 es va constituir el Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona. El seu objectiu principal era defensar els drets dels treballadors i millorar les condicions de treball.

El 1912 es va constituir el Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona. El seu objectiu principal era defensar els drets dels treballadors i millorar les condicions de treball.

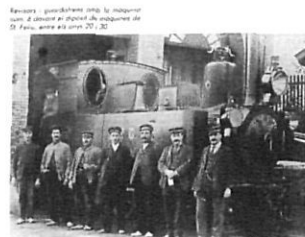
El 1912 es va constituir el Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona. El seu objectiu principal era defensar els drets dels treballadors i millorar les condicions de treball.

El 1912 es va constituir el Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona. El seu objectiu principal era defensar els drets dels treballadors i millorar les condicions de treball.

El 1912 es va constituir el Comitè de Treballadors del Ferrocarril de Sant Feliu de Guixols a Girona. El seu objectiu principal era defensar els drets dels treballadors i millorar les condicions de treball.

Françesca de Sant Feliu, treballadora del ferrocarril (1912). Acompanyada pel seu marit i filla més gran.

Travellers de la Compañía de San Feliu (1912). Entre ells hi ha Antoni Ferrer i Joan de Sant Feliu, treballadors del ferrocarril de Sant Feliu, Amador Gual.

Grup de treballadors a Sant Feliu de Guixols (1912).

Grup de treballadors a Sant Feliu de Guixols (1912).

fer un esforç vulgaritzador, aquelles sempre han estat ben fonamentades i han suposat una bona aportació al públic al qual s'adreçaven.

Tampoc sembla que es pugui fer gaire qüestió de la manca de recursos a l'hora de realitzar les activitats plantejades. Aquesta situació, que en ocasions ha estat excel·lentment contrarestatada per la implicació activa de diferents col·lectius i entitats en el moment de desenvolupar els projectes, ha afectat tant la qualitat externa dels productes de difusió que s'han elaborat com la presentació pública de les propostes, sovint fetes en espais que s'allunyen d'unes mínimes condicions infraestructurals i ambientals.

Assenyalàvem, finalment, l'entusiasme com a factor que ha estat present en la majoria d'intervencions conduïdes pels arxivistes i que ha suplert, en bona part, els dèficits que s'han anat presentant en cada cas. Nogensmenys en algunes ocasions, quan aquest element ha tingut un pes massa determinant, ha provocat, i està provocant en aquests moments, una situació d'esgotament que caldrà reconduir si no volem presenciar algun retrocés en aquest àmbit que estem analitzant.

Valoracions i propostes

Valorar el resultat global d'allò que s'ha fet i determinar si ha estat d'utilitat per tal d'elevat el grau de coneixement dels arxius, dels professionals del sector i del paper que uns i altres han de tenir en la gestió i difusió del patrimoni, és realment complex.

La desigual situació de cada municipi i de cada zona exigiria un treball més acurat i no ens permet de generalitzar. Amb tot s'intueix que, avui, professió i professionals han aconseguit un grau de coneixement i reconeixement que fins ara no havien adquirit, però en molts arxius tot presenta encara un massa elevat grau de fragilitat.

Cal no oblidar, però, que actualment els àmbits d'actuació d'arxius i arxivistes són molt diversos (gestió documental, elaboració d'instruments de descripció, atenció a investigadors i usuaris, etc.), i que allò que hem convingut a anomenar funció cultural n'és només un aspecte que no ha de ser necessàriament ni el més rellevant ni tampoc obligatori.

Amb tot, per als arxius que prenguin aquesta opció proposem aquest decàleg, l'aplicació del qual és possible que els sigui d'utilitat:

- 1.- Coneixement exhaustiu dels centres i equipaments de la zona i de la seva oferta.
- 2.- Augment de col·laboració d'institucions, centres i equipaments, que fomenti el treball interdisciplinari i eviti l'aïllament.
- 3.- Disseny comú i participat d'activitats i projectes amb objectius concurrents i coincidents.
- 4.- Integració d'agents d'altres sectors (educatiu, associatiu), també privats.
- 5.- Delimitació clara de responsabilitats i compartició de protagonisme.
- 6.- Reivindicació de mitjans econòmics, tècnics i de personal, que permetin desenvolupar amb dignitat les propostes.
- 7.- Potenciació d'estudis de públic que ens permetin conèixer els interessos de la ciutadania.
- 8.- Elaboració de propostes i projectes rigorosos, però sense opacitats ni elitismes.
- 9.- Exigència constant d'una major formació per tal de fer front a les dificultats inherents en l'elaboració i presentació d'aquestes propostes.
- 10.- Avaluació de les actuacions desenvolupades per tal de conèixer-ne els resultats i el grau d'impacte i acceptació.

Un grup d'alumnes d'ESO durant la visita a l'exposició «La muralla amagada. La descoberta del castell de Llagostera a l'Arxiu Municipal de Llagostera» (1999).

Marta Albà i Espinet és arxivista municipal de Llagostera.
Joan Boadas i Raset és arxivista municipal de Girona.